

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ РЕЄСТРУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ПОРЯДКУ ЇХ ОБЛІКУ

Іванюта Сергій Петрович,

доктор технічних наук, старший науковий співробітник

Проаналізовано передумови формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури (ОКІ) та порядку їх обліку в межах створення державної системи захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні. Визначено комплекс проблемних питань у сфері законодавчого та організаційного забезпечення, що потребують врегулювання для формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку. Показано, що досвід функціонування Реєстру потенційно небезпечних об'єктів зумовлює можливість використання засобів і технологій його ведення для здійснення реєстрації та обліку об'єктів критичної інфраструктури. Досліджено особливості проведення паспортизації об'єктів критичної інфраструктури, що передбачає формування паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури для визначення загроз та оцінки можливих ризиків негативних наслідків їх прояву для об'єктів критичної інфраструктури. Запропоновано можливі етапи проведення реєстрації та обліку об'єктів критичної інфраструктури. Показано, що ідентифікація об'єкта критичної інфраструктури передбачатиме процедуру виявлення на об'єкті різних джерел і чинників небезпеки, на підставі яких цей об'єкт буде визначатись як об'єкт критичної інфраструктури. При цьому віднесення об'єктів до критичної інфраструктури може відбуватися за сукупністю критеріїв, що визначають їх важливість для національної безпеки держави, свідчать про наявність ризиків для об'єктів критичної інфраструктури, можливість виникнення нештатних та аварійних ситуацій через активізацію загроз різного походження. Після ідентифікації об'єкта та його віднесення до критичної інфраструктури оператор такого об'єкта має здійснити його паспортизацію, що передбачає формування паспорта безпеки на об'єкт критичної інфраструктури. Цей документ має відображати результати аналізу ризиків, основних можливих загроз і потенційних негативних наслідків для об'єктів критичної інфраструктури, а також містити переліки заходів із запобігання загрозам та попередження їх виникнення. Наголошено, що після проведення паспортизації дані паспорта безпеки об'єкта критичної інфраструктури мають вноситися до їх Реєстру. Окреслено пріоритетні напрями діяльності Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади щодо відпрацювання заходів із законодавчого та організаційного забезпечення формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку.

Ключові слова: критична інфраструктура, реєстр, об'єкт, загрози, облік, пріоритети.

Ivaniuta Serhii

PRIORITIES FOR THE FORMATION OF THE REGISTER OF CRITICAL INFRASTRUCTURE OBJECTS AND ORDER OF THEIR ACCOUNT

The preconditions of formation of the register of critical infrastructure objects in the framework of creation of the state system of protection of critical infrastructure in Ukraine are analyzed. The complex of problematic issues in the sphere of legislative and organizational support that needs to be regulated for the formation of the register and accounting of objects of critical infrastructure is determined. It is shown that the experience of functioning of the Register

of potentially dangerous objects grounds the possibility of using the means and technologies of its management for registration of critical infrastructure objects. The peculiarities of the certification of objects of critical infrastructure, which involves the formation of security passports of critical infrastructure objects for the identification of threats and assessment of possible risks of negative consequences of their manifestation for critical infrastructure objects, are explored. Possible stages of accounting and registration of objects of critical infrastructure are proposed. It is shown that identification of the critical infrastructure object will involve the procedure for detecting at the object various sources and factors of danger, on the basis of which this object will be defined as the object of critical infrastructure. At the same time assigning objects to a critical infrastructure can take place on the basis of a set of criteria that determine their importance for the national security, indicating the existence of risks for objects of critical infrastructure, the possibility of emergencies of abnormal and emergency situations due to the activation of threats of different origins. After identification of the object and its classification into a critical infrastructure, the operator of such an object must carry out its certification, which involves the formation of a security passport on the critical infrastructure object. This document should reflect the results of the analysis of risks, the main possible threats and potential negative consequences for critical infrastructure objects, and also contain lists of measures for preventing of threats. It is stressed that after the certification, the data of security passport of the critical infrastructure object must be entered in their Register. The priority directions of activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine and other bodies of executive power regarding the elaboration of legislative and organizational measures for registering of critical infrastructure objects and order of their account are outlined.

Keywords: critical infrastructure, registry, object, threats, accounting, priorities.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Активізація загроз природного й техногенного походження, підвищення ризиків терористичних актів, збільшення кількості кібератак на енергетичні об'єкти, руйнування та пошкодження об'єктів інфраструктури в зоні військового конфлікту на сході України – усе це зумовлює нагальність питання розбудови державної системи захисту об'єктів критичної інфраструктури в нашій державі. Критична інфраструктура України – це фізичні чи віртуальні системи та ресурси, що забезпечують функції та послуги, порушення яких може призвести до значних негативних наслідків для життєдіяльності суспільства, соціально-економічного розвитку країни та забезпечення національної безпеки [1].

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про удосконалення заходів забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури», що уведено в дію Указом Президента України від 16 січня 2017 р. № 8/2017, Кабінет Міністрів України має внести в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України проект Закону України «Про критичну інфраструктуру та

її захист», у якому необхідно передбачити врегулювання питань, зокрема щодо запровадження критеріїв та методології віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, порядок їх паспортизації та категоризації [2].

Своєю чергою, у Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р., серед проблем, що потребують розв'язання, визначається відсутність єдиних критеріїв та методології віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, порядку їх паспортизації та категоризації [3].

При цьому в рамках реалізації Концепції на загальнодержавному рівні серед інших завдань передбачається забезпечити розроблення: переліку об'єктів критичної інфраструктури; методології та визначення критеріїв віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури; порядку їх паспортизації та категоризації. На регіональному та галузевих рівнях передбачається забезпечити збирання, аналіз та узагальнення даних щодо об'єктів критичної інфраструктури та їх функціонування, а також узгодження й ведення обліку паспортів безпеки ОКІ.

Таким чином, проблема формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку потребує наукового обґрунтування і визначення пріоритетів у рамках розбудови державної системи захисту критичної інфраструктури в Україні, що зумовлює актуальність теми цієї публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання означеної проблеми. Різноманітні аспекти захисту критичної інфраструктури за останні роки розглядалися у наукових працях вітчизняних дослідників, зокрема О.М. Суходолі, А.О. Мороза, О.М. Євдіна, Д.Г. Бобро, В.Ф. Гречанінова, С.І. Кондратова, Д.С. Бірюкова. Результати наукових досліджень цих науковців мають вагоме теоретичне й практичне значення в частині розробки основних засад захисту критичної інфраструктури [1; 4; 5]. Водночас значне посилення загроз природного й техногенного походження, підвищення рівня терористичних загроз, збільшення кількості та підвищення складності кібератак, численні пошкодження інфраструктурних об'єктів у східних та південних регіонах України внаслідок збройної агресії Російської Федерації зумовлюють актуалізацію питання віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, визначення порядку їх паспортизації та категоризації [6; 7; 8]. У цьому зв'язку визначення пріоритетів формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку є складовим елементом при розбудові державної системи захисту критичної інфраструктури в Україні, що потребує окремого дослідження.

Метою статті є аналіз проблем законодавчого та організаційного забезпечення створення в Україні Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку, визначення пріоритетів формування цього Реєстру в рамках розбудови державної системи захисту критичної інфраструктури в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в Україні існують кілька функціональних систем забезпечення безпеки галузевих об'єктів, що можуть бути віднесені до критичної інфраструктури. Так, у сфері цивільного захисту відповідно до Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» передбачено декларування безпеки об'єкта підвищеної небезпеки шляхом підготовки документа, в якому наводяться результати аналізу ступеня небезпеки й оцінки рівня ризику цього об'єкта [9]. Також цей документ визначає комплекс заходів, що вживаються суб'єктом господарської діяльності з метою

запобігання аваріям, а також забезпечення готовності до локалізації, ліквідації аварій та їхніх наслідків.

У Системі фізичної ядерної безпеки діє Порядок проведення оцінки вразливості ядерних установок та ядерних матеріалів [10]. Дія цього документа поширюється на експлуатуючі організації та інших ліцензіатів, що визначають, створюють і підтримують безперервне функціонування системи фізичного захисту ядерних установок та ядерних матеріалів або системи фізичного захисту ядерних матеріалів I та II категорій при їх перевезенні. Завданнями проведення цієї оцінки вразливості є: виявлення вразливих цілей, рівень фізичного захисту яких не відповідає вимогам чинного законодавства; аналіз потенційних радіаційних наслідків вчинення протиправних дій щодо вразливих цілей з боку правопорушників; оцінювання ризиків; розроблення рекомендацій щодо приведення стану системи фізичного захисту ядерної установки та ядерних матеріалів, системи фізичного захисту ядерних матеріалів при їх переведенні у відповідність до вимог чинного законодавства [10].

Важливе значення має визначення критеріїв віднесення об'єктів до критичної інфраструктури. Відповідно до процедури, передбаченої в Директиві Ради 2008/114/ЄС від 8 грудня 2008 р. «Про ідентифікацію та визначення європейської критичної інфраструктури та про оцінку необхідності вдосконалення її захисту», кожна держава – член ЄС зобов'язана виявляти потенційні об'єкти критичної інфраструктури, що відповідають міжгалузевим і галузевим критеріям відповідно до статті Директиви [11]. При цьому міжгалузеві критерії повинні включати:

- a) критерій за кількістю жертв (оцінка проводиться з урахуванням кількості потенційно загиблих або поранених);
- b) критерій, пов'язаний з економічними наслідками (оцінка проводиться з точки зору значущості економічних втрат і/або ступеня погіршення якості продуктів або послуг; включає можливі наслідки для навколишнього середовища);
- c) критерій впливу на населення (оцінка проводиться з точки зору впливу на суспільну довіру, фізичних уражень і порушень у повсякденному житті, включно і втрату можливості надання важливих послуг).

Пороги міжгалузевих критеріїв повинні встановлюватися з урахуванням тяжкості наслідків у вигляді порушення або знищення конкретної інфраструктури. Чіткі пороги, які застосовуються до міжгалузевих критеріїв, повинні визначатися в кожному конкретному випадку на індивідуальній основі тими державами – членами ЄС, інтереси яких пов'язані з конкретною критичною інфраструктурою [11]. Кожна держава – член ЄС зобов'язана щорічно інформувати Європейську Комісію про кількість об'єктів інфраструктури в кожній галузі, щодо яких проводилось оцінювання за міжгалузевими критеріями.

Треба зазначити, що в Директиві Ради 2008/114/ЄС критична інфраструктура також класифікується як національна та європейська.

Національна критична інфраструктура включає системи та їх частини, котрі розташовані в державі – члені ЄС, що є принциповими для збереження найбільш важливих суспільних функцій, здоров'я, безпеки, забезпечення господарських або соціальних умов для населення, порушення або знищення яких мало б для держави серйозні наслідки унаслідок відмови таких функцій [11].

Оскільки деякі елементи інфраструктури можуть мати велике значення не тільки на національному рівні, а й на міжнародному, то Директивою 2008/114/ЄС також визначена і *європейська критична інфраструктура*. Вона складається з критичної інфраструктури, що знаходиться в державах – членах ЄС, порушення або знищення якої принесло би серйозні наслідки принаймні двом державам. При цьому серйозність наслідків розглядається за наскрізними критеріями. Це стосується й наслідків, спричинених міжгалузеву залежністю від інших типів інфраструктури.

Після ідентифікації критичної інфраструктури, особливо європейської критичної інфраструктури, держава ЄС інформує інші держави-члени, для яких функціонування потенційного об'єкта європейської критичної інфраструктури може мати серйозні наслідки, про їх визначення і причини визначення цих об'єктів. До того ж, кожна держава – член ЄС має право вимагати включити інфраструктуру до європейської критичної інфраструктури, що знаходиться на території іншої держави і може спричинити формування серйозних негативних наслідків. Щорічно всі держави Європейського Союзу мають надавати перелік критичної інфраструктури Європейській Комісії.

Що стосується нашої держави, то на сьогодні найбільш придатним до вирішення завдань захисту критичної інфраструктури є підхід, що застосовується до обліку потенційно небезпечних об'єктів (ПНО), який здійснюється Державною архівною службою України.

Відповідно до Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів проводиться ідентифікація та паспортизація цих об'єктів шляхом підготовки і надання паспорта потенційно небезпечного об'єкта [12]. Паспорт потенційно небезпечного об'єкта є документом визначеної форми, що містить структуровані дані про окремий такий об'єкт. Це насамперед загальна інформація про ПНО, відомості про небезпечні природні умови та технологічні процеси, дані щодо основних джерел небезпеки та об'єктів впливу надзвичайних ситуацій, аварійно-рятувальна документація тощо. Форми паспортів ПНО відповідають певному виду господарської діяльності, до яких належать і шахти, гідротехнічні об'єкти, магістральні трубопроводи, родовища корисних копалин. Ідентифікація потенційно небезпечного об'єкта є процедурою виявлення на об'єкті джерел та чинників небезпеки, на підставі яких цей об'єкт визнається потенційно небезпечним.

Реєстрація потенційно небезпечних об'єктів в Україні розпочалася після прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів» [13]. При цьому Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів розроблявся як автоматизована інформаційно-довідкова система для обліку та обробки інформації щодо потенційно небезпечних об'єктів. Метою створення цього Реєстру був державний облік ПНО та інформаційне забезпечення процесів підготовки управлінських рішень і виконання зобов'язань України згідно з міжнародними договорами щодо запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у т. ч. транскордонного характеру, пов'язаних із функціонуванням небезпечних об'єктів.

Реєстр ПНО є автоматизованою інформативно-довідковою системою, що забезпечує облік та обробку інформації щодо потенційно небезпечних об'єктів. Ведення Реєстру передбачає виконання комплексу заходів, що забезпечують збирання, накопичення та актуалізацію інформації щодо небезпечних об'єктів, адміністрування бази даних Реєстру, інформаційне обслуговування користувачів Реєстру, розроблення програмного забезпечення ведення Реєстру ПНО

та інструктивних документів, що регламентують створення, ведення та користування його даними.

Під час реєстрації Державний департамент страхового фонду документації надає кожному потенційно небезпечному об'єкту окремий реєстраційний номер, що не змінюється при зміні власника і зберігається у Реєстрі ПНО до повної ліквідації небезпечного об'єкта. Реєстрація небезпечних об'єктів вважається закінченою після одержання особами, які зареєстрували небезпечні об'єкти, свідоцтва про їх реєстрацію за формою, встановленою Міністерством юстиції України. Інформація стосовно кожного ПНО, крім загальної (назва, територіальне розташування, вид діяльності), містить кількісні та якісні показники виробничих процесів і небезпек, які притаманні виду діяльності такого об'єкта. Відтак база даних Реєстру ПНО дає змогу робити витяги з нього більше як за 40 параметрами, це – строки експлуатації, джерела небезпеки, види та можливі рівні небезпек, кількісні показники чинників небезпеки.

Нині база даних Реєстру ПНО містить актуальну інформацію про понад 26 тис. потенційно небезпечних об'єктів, як-от: підприємства; родовища нафти та газу; магістральні трубопроводи та відгалуження; гідротехнічні об'єкти; вугільні шахти; автозаправні станції; кар'єри; мости, віадуки, шляхопроводи, сухопутні тунелі, підземні станції та тунелі метро тощо.

Сьогодні інформаційні ресурси бази даних дозволяють використовувати Реєстр ПНО як основні відомості для виявлення та визначення потенційних ризиків небезпеки регіонів, окремих районів, відокремлених територій, конкретних об'єктів. При цьому враховуються такі чинники та характеристики:

- масштаб (географічне охоплення території, для якої небезпечна подія може спричинити значну шкоду);
  - несприятливі події, у результаті яких може бути заподіяно прямий, а також непрямої збиток промислового підприємству;
  - тяжкість можливих наслідків за такими показниками:
- вплив на населення (кількість загиблих, осіб, які постраждали чи отримали серйозні травми, а також чисельність евакуйованого населення);

- екологічна шкода (вплив на населення та навколишнє середовище);
- взаємозв'язок з іншими елементами інфраструктури.

Небезпечні об'єкти господарської діяльності, що за результатами ідентифікації віднесені до ПНО, включаються до регіональних переліків ПНО, які затверджуються на засіданнях обласних (міських) комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій місцевих державних адміністрацій і щороку надсилаються до Державного департаменту Страхового фонду документації [14].

Суб'єкти господарської діяльності незалежно від відомчої приналежності та форми власності у 30-денний термін після оповіщення про внесення їх до переліку ПНО зобов'язані оформити паспорт ПНО відповідно до вимог Положення про паспортизацію ПНО, узгодити його з територіальним органом державного нагляду у сфері цивільного захисту та самостійно або через територіальні управління надіслати паспорт ПНО до НДІ мікрографії.

Зауважимо, що паспортизація ПНО є процедурою підготовки і надання паспорта потенційно небезпечного об'єкта. Вона здійснюється відповідно до переліків потенційно небезпечних об'єктів, затверджених комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, котрі складаються на підставі результатів ідентифікації ПНО. Ідентифікація ПНО передбачає виявлення на об'єктах господарської діяльності джерел та чинників небезпеки, що здатні за негативних обставин (аварія, стихійне лихо тощо) ініціювати виникнення надзвичайної ситуації (НС), а також оцінювання максимального рівня можливих НС [12].

У рамках державної системи фізичного захисту за результатами оцінки вразливості формуються документи стосовно антитерористичної захищеності об'єктів критичної інфраструктури, що певною мірою відповідають паспорту ПНО, але є значно ширшими з точки зору оцінки загроз [15]. Так, Звіт з оцінки вразливості, крім загальних даних про об'єкт та виявлені джерела небезпеки, містить опис загроз, сценарії дій правопорушників та оцінює здатність системи фізичного захисту та об'єктового плану взаємодії протистояти визначеним загрозам [16].

Відповідно до Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури в

Україні ця система спрямована на забезпечення стійкості критичної інфраструктури до всіх типів загроз, у т. ч. й загрози природного і техногенного характеру, кіберзагроз, протиправних дій. Тому в паспорт безпеки об'єкта критичної інфраструктури повинні бути включені всі типи загроз, а також мають попередньо визначатися напрями забезпечення захисту цих об'єктів.

Метою формування паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури є визначення загроз, оцінювання можливих ризиків негативних наслідків їх прояву для об'єктів критичної інфраструктури та визначення напрямів забезпечення безпеки ОКІ для подальшої розробки на цій основі заходів із запобігання та попередження проявів загроз для об'єктів критичної інфраструктури. Паспорти безпеки ОКІ готуються операторами об'єктів критичної інфраструктури, після цього надаються на погодження до відповідальних за сектори суб'єктів захисту критичної інфраструктури.

У загальному випадку паспорт безпеки об'єкта критичної інфраструктури повинен містити: загальні відомості про такий об'єкт; інформацію про його зв'язки з іншою інфраструктурою, природно-кліматичні та географічні умови місця розташування ОКІ; відомості про речовини та матеріали, що використовуються на ОКІ; дані про аварійну готовність персоналу до дій в умовах надзвичайних ситуацій (НС), організацію охорони та фізичного захисту ОКІ, інженерно-технічні засоби охорони; характеристики основних джерел небезпеки; категорію критичності ОКІ, яка присвоєна об'єкту.

Отже, облік об'єктів критичної інфраструктури, у свою чергу, передбачає виконання комплексу заходів із забезпечення збирання, накопичення та актуалізації необхідної інформації щодо характеристик об'єктів критичної інфраструктури, формування та адміністрування бази даних Реєстру об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення інформаційного обміну та надання даних Реєстру ОКІ, розроблення програмного забезпечення для ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури. Ураховуючи важливість інформації щодо об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення національної безпеки держави, інформація, котра використовується для обліку об'єктів критичної інфраструктури, може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом або взагалі бути закритою.

Варто враховувати, що облік об'єктів критичної інфраструктури включатиме кілька етапів, які потребуватимуть законодавчого узгодження (див. рис.).

Так, ідентифікація об'єкта критичної інфраструктури передбачатиме процедуру виявлення на об'єкті різних джерел і чинників небезпеки, на підставі яких цей об'єкт буде визначатися як об'єкт критичної інфраструктури. При цьому віднесення об'єктів до критичної інфраструктури може відбуватися за сукупністю критеріїв, що визначають їх важливість для національної безпеки держави, свідчать про наявність ризиків для об'єктів критичної інфраструктури, можливість виникнення нештатних та аварійних ситуацій через активізацію загроз різного походження.

Після ідентифікації об'єкта та його віднесення до критичної інфраструктури оператор такого об'єкта має здійснити його паспортизацію, що передбачає формування паспорта безпеки на об'єкт критичної інфраструктури. Цей документ має відображати результати аналізу ризиків, основних можливих загроз і потенційних негативних наслідків для об'єктів критичної інфраструктури, а також містити переліки заходів із запобігання загрозам та попередження їх виникнення. Ураховуючи важливість інформації, паспорт безпеки ОКІ має бути погоджений

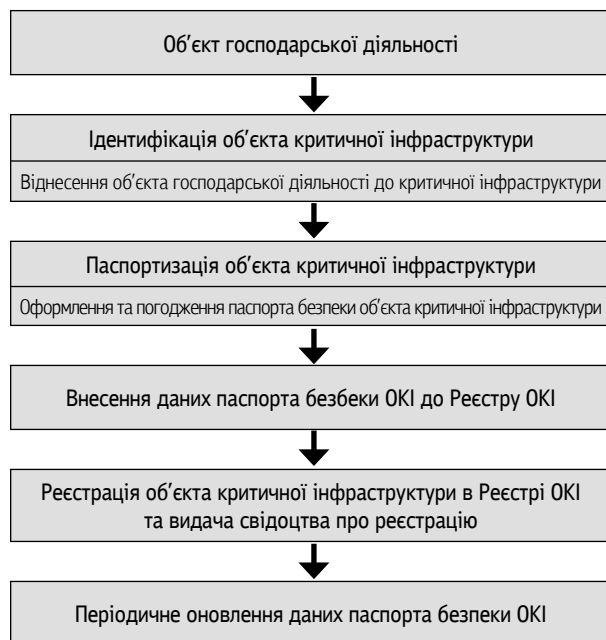

Рис. Етапи формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку

Джерело: складено автором.

з органами, котрі є відповідальними за сектори захисту критичної інфраструктури, а також зі Службою безпеки України. Форму паспорта безпеки об'єктів критичної інфраструктури, порядок його розробки, наповнення, зміст і строки подання має встановлювати Кабінет Міністрів України.

Після проведення паспортизації дані паспорта безпеки об'єктів критичної інфраструктури вносяться до Реєстру ОКІ. Очевидно, що внесення об'єктів до Реєстру об'єктів критичної інфраструктури має здійснювати окремий державний орган, уповноважений реалізовувати державну політику у сфері захисту критичної інфраструктури за поданням відповідальних за сектори критичної інфраструктури. При цьому важливим етапом обліку буде періодичне оновлення даних паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури, що може відбуватися щорічно або кожні два роки з огляду на важливість і пріоритетність виконання завдань захисту критичної інфраструктури.

У свою чергу, порядок ведення Реєстру об'єктів критичної інфраструктури, внесення до нього об'єктів, а також особливості надання інформації з реєстру мають встановлюватися Кабінетом Міністрів України.

Висновки. Розвиток законодавства у сфері забезпечення захисту критичної інфраструктури зумовлює необхідність вирішення комплексу питань, серед яких важливе значення має формування реєстру та обліку об'єктів критичної інфраструктури. Разом з тим, концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р., серед проблем, що потребують розв'язання, визначає відсутність єдиних критеріїв та методології віднесення об'єктів інфраструктури до критичної інфраструктури, порядку їх паспортизації та категоризації. Нині вимоги щодо формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку не визначені.

Досвід функціонування Реєстру потенційно небезпечних об'єктів дає можливість використання засобів і технологій його ведення для забезпечення обліку об'єктів критичної інфраструктури. Для цього необхідно провести комплексний аналіз складових зазначеного Реєстру та визначити напрями адаптації його законодавчого та організаційного забезпечення для вирішення завдань формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку.

Ураховуючи значний обсяг інформації, необхідний для формування Реєстру безпеки ОКІ, уявляється доцільним створення інформаційно-аналітичної системи підтримки процесів обліку, що забезпечить формування електронних баз даних основних параметрів ОКІ, збереження даних цього Реєстру в електронному вигляді, надання обмеженого доступу до них, отримання необхідної інформації та забезпечення обміну інформацією між операторами та відповідальними за сектори критичної інфраструктури.

Важливим етапом обліку об'єктів критичної інфраструктури є проведення їх паспортизації. Паспортизація об'єктів критичної інфраструктури передбачає формування паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури для визначення загроз та оцінки можливих ризиків негативних наслідків їх прояву для об'єктів критичної інфраструктури, визначення напрямів забезпечення безпеки ОКІ для подальшої розробки на цій основі заходів із запобігання та попередження прояву загроз для об'єктів критичної інфраструктури. Паспорти безпеки об'єктів критичної інфраструктури мають готуватися операторами об'єктів критичної інфраструктури і надаватися на погодження до відповідальних за сектори суб'єктів захисту критичної інфраструктури.

При формуванні Реєстру об'єктів критичної інфраструктури необхідно враховувати наявність в Україні кількох систем, що забезпечують захист від різних загроз. Система захисту критичної інфраструктури має забезпечити координацію різних систем і відомств через механізм узгодження і підтримки діяльності. Для передбачення загроз за методологією, що буде розроблена і затверджена на рівні секторального органу виконавчої влади, буде здійснюватися відбір об'єктів критичної інфраструктури. Секторальні органи влади та оператори мають формувати проектні загрози, тобто складати характеристики можливих джерел зловмисних дій проти об'єктів критичної інфраструктури. У свою чергу, паспорт безпеки об'єкта критичної інфраструктури має бути комплексним документом, де будуть окреслені всі типи загроз і попередньо визначені напрями забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури від них.

Неузгодженість нормативно-правового регулювання у сфері захисту критичної інфраструктури, а також відсутність у національному законодавстві відповідного закону про критичну інфраструктуру та її захист ускладнює міжві-

домчу взаємодію державних органів, власників та операторів критичної інфраструктури, у т. ч. при формуванні Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку.

Пропозиції. Зважаючи на необхідність законодавчого та організаційного забезпечення проблем захисту критичної інфраструктури, Кабінету Міністрів України необхідно розробити та подати до Верховної Ради України проект Закону «Про критичну інфраструктуру та її захист», у якому передбачити врегулювання питань формування Реєстру об'єктів критичної інфраструктури та порядку їх обліку.

Крім того, важливе значення має надаватися: визначенню функцій і повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері захисту критичної інфраструктури; прав, обов'язків і відповідальності власників та операторів об'єктів критичної інфраструктури; запровадженню критеріїв віднесення об'єктів до критичної інфраструктури за шкалою критичності, порядку їх паспортизації та категоризації.

Ураховуючи напрацювання у сфері ведення Реєстру потенційно небезпечних об'єктів, уявляється доцільним проаналізувати можливість включення до проекту Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист» положення щодо ведення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері страхового фонду документації, обліку об'єктів критичної інфраструктури та обов'язковості створення страхового фонду документації на об'єкти критичної інфраструктури.

У цьому контексті важливе значення матимуть дослідження можливостей використання та адаптації державного Реєстру потенційно небезпечних об'єктів для забезпечення формування паспортів безпеки об'єктів критичної інфраструктури, формування Реєстру ОКІ та порядку їх обліку.

Список використаних джерел

1. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні : зб. матер. міжнар. експерт. нарад / упоряд. Д.С. Бірюков, С.І. Кондратов ; за заг. ред. О.М. Суходолі. – К. : НІСД, 2016. – 176 с.
2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про удосконалення заходів забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури» від 16 січня 2017 р. № 8/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/82017-21058>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури» від 6 грудня 2017 р. № 1009-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80>

При цьому необхідно визначити напрями формування інформаційно-аналітичної системи підтримки процесів обліку об'єктів критичної інфраструктури, що забезпечить формування електронних баз даних їх основних параметрів, збереження даних Реєстру ОКІ в електронному вигляді, забезпечення обмеженого доступу до них, отримання необхідної інформації та обмін інформацією між операторами та відповідальними за сектори критичної інфраструктури.

Перспективи подальших розвідок у цій сфері пов'язані з визначенням процедури збирання, узагальнення та аналізу даних щодо об'єктів критичної інфраструктури та надання пропозицій щодо внесення таких об'єктів до Реєстру об'єктів критичної інфраструктури в межах визначених секторів, що має здійснюватися відповідальними за сектори суб'єктами захисту критичної інфраструктури.

У свою чергу, процедура внесення об'єктів до Реєстру об'єктів критичної інфраструктури потребуватиме відомчого узгодження, оскільки вона має здійснюватися відповідним органом, що реалізуватиме державну політику у сфері захисту критичної інфраструктури за поданням державних органів, відповідальних за сектори критичної інфраструктури.

У цьому зв'язку потребують додаткових досліджень питання особливостей ведення Реєстру ОКІ, порядку внесення об'єктів до нього, а також надання інформації з Реєстру, частина з якої може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Окремого розгляду також вимагає комплекс питань, котрі стосуються проведення паспортизації об'єктів критичної інфраструктури, що може здійснюватися операторами критичної інфраструктури за поданням органу, відповідального за сектор критичної інфраструктури.

4. Бобро Д.Г. Методологія оцінки рівня критичності об'єктів інфраструктури // Стратегічні пріоритети. – 2016. – № 3 (40). – С. 77–85.
5. Суходоля О.М. Щодо створення державної системи захисту критичної інфраструктури : аналіт. записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/infrastrukt-86de2.pdf>
6. Resolution S/RES/2341 (2017) – Protection of critical infrastructure [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2341%282017%29&referer=/english/&Lang=E
7. Іванюта С.П., Качинський А.Б. Екологічна та природно-техногенна безпека України: регіональний вимір загроз і ризиків : монографія / Нац. ін-т стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2012. – 308 с.
8. Іванюта С.П. Пріоритети зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у контексті захисту критичної інфраструктури // Стратегічні пріоритети. – К. : НІСД, 2017. – № 4 (45). – С. 43–54.
9. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18 січня 2001 р. № 2245-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>
10. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України «Про затвердження Порядку проведення оцінки вразливості ядерних установок та ядерних матеріалів» від 30 листопада 2010 р. № 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1309-10>
11. Council Directive 2008/114/EC “On the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/>
12. Наказ Міністерства України з надзвичайних ситуацій «Про затвердження Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів» від 18 грудня 2000 р. № 338 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0062-01>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів» від 29 серпня 2002 р. № 1288 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1288-2002-%D0%BF>
14. Наказ Міністерства з надзвичайних ситуацій «Про затвердження Стандарту надання Державним департаментом страхового фонду документації адміністративної послуги щодо видачі Свідоцтва про реєстрацію об'єкта у Державному реєстрі потенційно небезпечних об'єктів» від 12 листопада 2010 р. № 1016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1235-10/print1306216996838531>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку функціонування державної системи фізичного захисту» від 21 грудня 2011 р. № 1337 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1337-2011-%D0%BF>
16. Наказ Держатомрегулювання України «Про затвердження Порядку проведення оцінки вразливості ядерних установок та ядерних матеріалів» від 30 листопада 2010 р. № 169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1309-10>

References

1. Biriukov, D.S., & Kondratov, S.I. (2016). *Zelena knyha z pytan zakhystu krytychnoi infrastruktury v Ukraini [Green Paper on critical infrastructure protection in Ukraine]*. (O.M. Sukhodolia, Ed.). Kyiv, NISS [in Ukrainian].
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnia 2016 roku «Pro udoskonalennia zakhodiv zabezpechennia zakhystu ob'ektiv krytychnoi infrastruktury» vid 16 sichnia 2017 r. № 8/2017 [Decree of the President of Ukraine “About the country For the sake of national security and defense of Ukraine” on 29 March 2016 “About the registration of security claims for the misdirection of assets of critical infrastructure” from 2017, June 16 No. 8/2017]. (2017). www.president.gov.ua. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/82017-21058> [in Ukrainian].
3. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury» vid 6 hrudnia 2017 r. № 1009-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Concept for the Establishment of a State System for the Protection of Critical Infrastructure” dated December 6, 2017 No. 1009-r]. (2017). zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80> [in Ukrainian].
4. Bobro, D.H. (2016). Metodolohiia otsinky rivnia krytychnosti ob'ektiv infrastruktury [Methodology for assessing the criticality of infrastructure objects]. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 3 (40), 77–85 [in Ukrainian].
5. Sukhodolia, O.M. (2017). Shchodo stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury [Concerning the creation of a state system for the protection of critical infrastructure]. www.niss.gov.ua. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/infrastrukt-86de2.pdf> [in Ukrainian].
6. Resolution S/RES/2341. (2017). Protection of critical infrastructure. www.un.org. Retrieved from http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2341%282017%29&referer=/english/&Lang=E [in English].

7. Ivaniuta, S.P. & Kachinskyi, A.B. (2012). *Ekolohichna ta pryrodno-tekhnohenna bezpeka Ukrainy: rehionalnyi vymir zahroz i ryzykiv [Ecological and natural-technogenic safety of Ukraine: a regional dimension of threats and risks]*. Kyiv, NISS [in Ukrainian].
8. Ivaniuta, S.P. (2017). *Priorytety znyzhennia ryzykiv vynykennia nadzvychainykh sytuatsii u konteksti zakhystu krytychnoi infrastruktury [Priorities for reducing the risk of emergencies in the context of protecting critical infrastructure]*. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 4 (45), 43–54 [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy «Pro obiekty pidvyshchenoi nebezpeky» vid 18 sichnia 2001 r. № 2245-III [Law of Ukraine «About objects of high danger» from 2001, Jan. 18 No. 2245-III]. (n.d.). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> [in Ukrainian].
10. Nakaz Derzhavnoho komitetu yadernoho rehulivannia Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia otsinky vrazlyvosti yadernykh ustanovok ta yadernykh materialiv» vid 30 lystopada 2010 r. № 16 [Order of the State Nuclear Regulatory Committee of Ukraine “On Approval of the Procedure for Assessing the Vulnerability of Nuclear Installations and Nuclear Materials” dated November 30, 2010 No. 16]. (2010). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1309-10> [in Ukrainian].
11. Council Directive 2008/114/EC “On the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection”. (n.d.). *eur-lex.europa.eu*. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/> [in English].
12. Nakaz Ministerstva Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pasportyzatsiiu potentsiino nebezpechnykh ob'ektiv» vid 18 hrudnia 2000 r. № 338 [Order of the Ministry of Emergency Situations “On Approval of the Regulation on the Passport of Potentially Hazardous Objects” dated December 18, 2000 No. 338]. (2000). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0062-01> [in Ukrainian].
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnyi reiestr potentsiino nebezpechnykh ob'ektiv» vid 29 serpnia 2002 r. № 1288 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Regulation on the State Register of Potentially Hazardous Objects” dated August 29, 2002 No. 1288]. (2002). *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1288-2002-%D0%BF> [in Ukrainian].
14. Nakaz Ministerstva z nadzvychainykh sytuatsii “Pro zatverdzhennia Standartu nadannia Derzhavnym departamentom strakhovoho fondu dokumentatsii administratyvnoi posluhy shchodo vydachi Svidotstva pro reiestratsiiu ob'ekta u Derzhavnomu reiestri potentsiino nebezpechnykh ob'ektiv” vid 12 lystopada 2010 r. № 1016 [Order of the Ministry of Emergency Situations “On Approval of the Standard of Provision of Administrative Services Documents by the State Department of the Insurance Fund for Issuance of the Certificate of Registration of the Object in the State Register of Potentially Hazardous Objects” dated November 12, 2010 No. 1016]. (2010). *zakon1.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1235-10/print1306216996838531> [in Ukrainian].
15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku funktsionuvannia derzhavnoi systemy fizychnoho zakhystu» vid 21 hrudnia 2011 r. № 1337 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Procedure for the Functioning of the State System of Physical Protection” dated December 21, 2011 No. 1337]. (2011). *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1337-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
16. Nakaz Derzhatomrehulivannia Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia otsinky vrazlyvosti yadernykh ustanovok ta yadernykh materialiv» vid 30 lystopada 2010 r. № 169 [The SNRCU Order of Ukraine “On Approval of the Procedure for Assessing the Vulnerability of Nuclear Installations and Nuclear Materials” dated November 30, 2010 No. 169]. (2010). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1309-10> [in Ukrainian].